

4. Марушкевич А. А. Проблеми профорієнтації та професійного вибору випускників сучасних шкіл. *Вісник Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2011. № 1. С. 208–211.

5. Ноосферна освіта в Україні / за ред. Г. В. Курмишева і Т. В. Олійник. Харків, 2009. 335 с.

6. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Київ, 2003. 447 с.

7. Розвиток професійної орієнтації в Україні : наук.-допом. бібліогр. покажч. / за ред.: П. І. Рогова, Н. М. Чепурна ; уклад.: Л. О. Пономаренко, Н. А. Стельмах, Л. І. Ніколюк ; АПН України. Черкаси, 2009. 195 с.

8. Сидоренко В. Теоретичні засади системи професійної орієнтації в сучасних умовах розвитку суспільства / Імідж сучасного педагога. 2006. № 8. С. 6–9.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-302-9-31>

Ізвсков В. В.,

*аспірант кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ВКЛАД В. І. ВЕРНАДСЬКОГО В РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Велика наукова спадщина Володимира Івановича Вернадського присвячена різним областям природознавства: геохімія, радіогеологія, біогеохімія. На основі вивчення геологічної історії нашої планети була створена фундаментальна концепція еволюції природи, показано послідовне утворення навколо земної кори спочатку неживих оболонок-літосфери, гідросфери, атмосфери, а потім з виникненням живої речовини – біосфери, що переходить в ноосферу як такий етап, який пов'язаний з розумною трудовою діяльністю людини, з розвитком науки [3, с. 92].

Мета дослідження полягає в аналізі вкладу В. І. Вернадського в розвиток психологічної науки.

Вчення В. І. Вернадського про біосферу і ноосферу отримало визнання і в психологічній науці. Воно реально розкриває свідомість людини як продукт розвитку світу. Поняття біосфери і ноосфери стали базовими для всіх психологічних концепцій, що поділяють

еволюційний підхід до розробки основних психологічних проблем. Психолог С. Л. Рубінштейн у своїй праці «Людина і світ» посилається на геобіохімію В. І. Вернадського. У першій частині цієї праці «філософське поняття буття» він диференціює категорію простору і часу як форми існування суцього, а також вказує на специфіку детермінації по відношенню до різних рівнів буття.

М. Г. Ярошевський і Л. І. Анциферова в книзі «Розвиток і сучасний стан зарубіжної психології» в контексті взаємодії психології з філософією та іншими науками писали про значення ідей В. І. Вернадського, про думки як планетарного явища для розуміння місця особистості в історії і у Всесвіті в цілому. В. А. Кольцова в своїх дослідженнях з методології історії психології звертає увагу на методологічні аспекти праць В. І. Вернадського, вказує на значення його організаторської діяльності з розгортання досліджень в області вивчення історії наукових знань.

Б. Ф. Ломов у праці «Методологічні та теоретичні проблеми психології» в контексті розвинутих ідей системного дослідження психіки людини звертає значну увагу на тому, що людина виступає і як природна, біологічна істота, якій необхідна «складова» її життя – це біологічний розвиток. Біологічні властивості людини (властивості, обумовлені її приналежністю до біологічної системи) також різноманітні і це визначається різноманіттям типів організації живого. Далі вчений посилається на твердження В. І. Вернадського про чотири типи організації живого: організмівому, популяційно-видовому, біоценотичному і біосферному, вказуючи, що всі вони повинні враховуватися в психологічних дослідженнях [1, с. 120].

А. Г. Асмолов звертається до творчості В. І. Вернадського в зв'язку з обґрунтуванням розвинутої ним системної історико-еволюційної методологією аналізу розвитку людини. Психолог Б. Г. Ананьев обґрунтував положення про те, що в основу людинознавства має бути покладено вчення В. І. Вернадського про біосферу і ноосферу і ті нові дані про них, які отримані при розвитку цього вчення в сучасній психологічній науці.

У своїх працях В. І. Вернадський посилається на роботи деяких вчених психологів, ідеї яких сприймалися співзвучними його фізичним уявленням. Таких посилань небагато, але вони є цінними свідченнями того, що в сферу його поглядів та інтересів входили також матеріали гуманітарної філософсько-психологічної думки. Детально В. І. Вернадський зупиняється на гештальтпсихології. Він високо оцінює уявлення психологів цього напрямку, де вивчення психічної діяльності людини призвело до ідеї, аналогічної ідеї поля у фізиці. Центральне поняття цієї концепції – Gestalt, тобто форма, – це уявлення, згідно з яким в психіці

людини проявляється властивість цілісності, яка пояснюється як продукт фізіологічних структур мозку [2, с. 16].

Світоглядні погляди В. І. Вернадського представляють цінність для психології, їх можна розглядати як уроки за методологією психологічного наукового пізнання. Думки вченого включають комплекс таких методологічних проблем, як: співвідношення науки з філософією і релігією; проблема спадкоємності і пов'язані з нею питання прогресу і традицій в науковому пізнанні, співвідношення природничих і гуманітарних наук [4, с. 95].

В. І. Вернадський надає великого значення у побудові наукових знань «переживанням людської особистості», «духовній творчості людської особистості в її соціальній обстановці», інтуїції, натхненню, природному дару особистості та її вищій впродовж тисячоліть, мисленню, волі, безсмертю творінь особистості, психічному життю особистості, її свободі, вірі, темпераменту, настроям, впливам, різноманітності тощо, які стають об'єктом дослідження наукової психології та логіки.

Висновки. Наведені дані наглядно демонструють визнання психологами значення праць В. І. Вернадського у вирішенні психологічних проблем. Необхідним є вдумливе вивчення і глибокий аналіз праць В. І. Вернадського і тільки такий підхід дозволить розкрити весь потенціал досліджень для психології. Дослідження В. І. Вернадського містять корінні методологічні питання, які у своїй сукупності утворюють цілісну систему наукового світогляду. З одного боку, вона була базою його творчого мислення, а з іншого – вироблялася, формувалася в процесі наукових пошуків.

Список використаних джерел:

1. Виноградова В. Є. Генеза творчих здібностей видатних науковців (В. І. Вернадського, І. І. Мечникова, К. Д. Ушинського). К. : Ліра-К, 2020. 238 с.
2. Виноградова В. Є. Феномен наукового таланту В. І. Вернадського. *Науковий вісник ХДУ Серія Психологічні науки*. 2020. № 1. С. 15–21. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2020-1-2>
3. Москаленко О. В. До проблеми вивчення психологічного здоров'я особистості. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Психологія*. 2022. Том 33(72), № 2. С. 92–96.
4. Ситник К., Бевз Т. Володимир Вернадський: Людина. Громадянин. Учений. К. : Наукова думка, 2017. 368 с.